

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry

23.6.2010

Sisäasiainministeriölle

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä.

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry (Allianssi) kiittää sisäasiainministeriötä lausuntopyynnöstä. Esityksestä laiksi kotoutumisen edistämisestä Allianssi lausuu seuraavaa:

Yleistä

Kotoutumisen kaksisuuntaisuus sekä ymmärrys eri maahanmuuttoperusteiden tulevien henkilöiden yksilöllisistä tarpeista ovat erittäin tärkeitä teemoja uudessa laissa ja sen perusteluissa.

Allianssi pitää erinomaisena, että laissa on kiinnitetty erityistä huomiota lasten ja nuorten kotoutumiseen. Maahanmuuttajalasten ja -nuorten näkökulmasta kotoutumista tulee tarkastella laajasti. Sitä ei voi arvioida vain muodollisen kiinnittymisen kuten koulutuksen tai työelämän kautta. Vuoden 2008 Nuorisobarometrin keskeisin tulos on, että nuoret eivät pidä syrjäytymisen keskeisimpänä syynä niinkään työpaikkaan tai koulutukseen liittyviä ongelmia, vaan ystävien puutetta. Nuorten kohdalla hyvinvointi vapaa-ajalla ja vertaissuhteet saavat suuren merkityksen kotoutumisen onnistumisessa. Lisäksi lasten ja nuorten kotoutumiseen vaikuttaa se, kuinka perheen vanhemmat kotoutuvat. Kotona lapsia huoltavan vanhemman kotoutumisen turvaamiseksi on tärkeää, että kotoutumissuunnitelmaan oikeuttavaa aikaa on mahdollista pidentää lakiesityksen mukaisesti.

Nuorten 18–21-vuotiaiden maahanmuuttajanuorten oikeus perheeseensä tulisi turvata laissa. Perheenyhdistämishakemusten käsittely nykyisellään keskeytetään, jos hakija täyttää 18 vuotta ennen kuin hakemus tuottaa tulosta. Tämä johtaa siihen, että Suomessa on yhä enemmän nuoria, jotka ovat ilman perheeltä saatavaa tukiverkkoa.

On tärkeää huomioida, että tällä lailla ei ratkaista esimerkiksi maahanmuuttajien perusterveydenhuoltoon tai lastenhuoltoon liittyviä kysymyksiä, vaan näissä kysymyksissä toimitaan kuhunkin asiaan liittyvän erityislainsäädännön mukaisesti.

Lain perusteluissa puhutaan rasismista ja syrjinnästä ja niiden vahingollisista vaikutuksista maahanmuuttajien kotoutumiseen, mutta laissa tai sen perusteluissa ei esitetä konkreettisia keinoja esimerkiksi rasismia kohdanneiden tukemiseksi tai syrjintää kokeneiden neuvontapalveluista. Rasisminvastustaminen sekä rasismia ja syrjintää kokeneiden maahanmuuttajien tukipalvelut tulisi näkyä laissa ja sen perusteluissa konkreettisesti.

Lakiesityksessä kotouttamispalveluiden tuottajana esitetään kunta ja työ- ja elinkeino- ja elinkeinotoimistot. Lain eri pykälissä tulisi avata sitä, mitä kuntien hallintokuntia tai viranomaisia kyseisen pykälän noudattaminen erityisesti velvoittaa. On tärkeää, että opetus- ja sosiaalitoimen lisäksi yhtenä tärkeänä hallintokuntana ja toimijana lasten ja nuorten kotoutumisessa huomioidaan kuntien nuorisotoimet, jotka jo tällä hetkellä tuottavat tärkeitä nuorten vapaa-aikaan liittyviä kotouttamistoimenpiteitä.

Uuden lain kotouttamis- ja kotoutumistoimenpiteiden toteuttamista ja seurantaan var-
ten tarvitaan lisää resursseja sekä viranomaisille suunnattua koulutusta ja tiedotus-
ta. Resurssien takaaminen on välttämätöntä, jotta maahanmuuttajien kotoutumista
voidaan tukea lain edellyttämällä tavalla.

Kommentit esitykseen laista:

3 § Määritelmät

Ensimmäisessä momentissa määritelty kotoutuminen sisältää ajatuksen yhteiskun-
nan ja maahanmuuttajan vuorovaikutuksesta, mutta määritelmä jättää epäselväksi
sen millaisia tavoitteita tai toimenpiteitä kaksisuuntaisessa kotoutumisessa valtavä-
estöön kohdistuu.

4 § Lain soveltaminen alaikäiseen

On tärkeää, että jo lain alussa tuodaan esiin lapsen etu ja viranomaisten velvoite
noudattaa lastensuojelulakia maahanmuuttajalasten ja -nuorten kohdalla.
Pykälän toinen momentti on liian tulkinnanvarainen ja epäselvä ja se voi johtaa tilan-
teeseen, jossa lasta ei kuulla lainkaan. On tärkeää, että kotouttamislaki on lasten
kuulemiseen liittyen yhteneväinen perustuslain ja lastensuojelulain kanssa.

7 § Perustieto suomalaisesta yhteiskunnasta

Lakiesityksen mukaan kaikilla, myös lapsilla ja nuorilla, on oikeus saada perustietoa
suomalaisesta yhteiskunnasta. On tärkeää, että lakia soveltavat viranomaiset hu-
mioivat lasten ja nuorten tiedontarpeet perustietoaineistoa tuottaessaan ja, että las-
ten ja nuorten oikeus perustiedonsaantiin turvataan.

8 § Ohjaus ja neuvonta

Lakiesityksen mukaan kaikilla, myös lapsilla ja nuorilla, on oikeus saada ohjausta ja
neuvontaa kunnan eri kotoutumispalveluista. On tärkeää, että kunnilla on tarvittavat
resurssit tuottaa maahan muuttaneille lapsille ja nuorille tarkoitettuja ohjaus- ja neu-
vontapalveluita ja että ohjaus- ja neuvontatyötä tehdään moniammatillisesti.

9 § Alkukartoitus

Pykälän perusteluissa tulee mainita, että ilman huoltajaa Suomeen saapuneet ala-
ikäiset turvapaikanhakijat kuuluvat erityisiä toimenpiteitä tarvitseviin maahanmuut-
tajiin oleskeluluvan saatuaan.

Ensimmäisen momentin viimeiseen lauseeseen tulee tehdä seuraava lisäys (kursiivil-
la): ”sekä muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat”, koska kotou-
tumisen päämäärä ei ensisijaisesti kaikilla ole työllistyminen, kuten lasten tai ikäih-
misten kohdalla.

15 § Alaikäisen kotoutumissuunnitelma

On tärkeää, että erittäin haavoittuvassa asemassa olevien nuorten, kuten oppivelvol-
lisuusiän ylittäneiden vähäisen koulutustaustan omaavien nuorten, oikeudet jatkuva-
luonteisiin ja moniammatillisesti tuotettuihin kotoutumispalveluihin turvataan henki-
lökohtaisilla kotoutumissuunnitelmissa. Yksin Suomeen alaikäisenä saapuneille lapsille
tulee aina tehdä kotoutumissuunnitelma palveluiden turvaamiseksi.

Pykälän ensimmäisessä momentissa sanotaan, että alaikäisen kotoutumissuunnitelma voidaan laatia paikallisten viranomaisten monialaisena yhteistyönä. On tärkeää, että esitys kotouttamislaki on yhteneväinen nuorisolakiin lisättävän säännöksen kanssa paikallisten viranomaisten monialaisesta yhteistyöstä ja että lain perusteluissa kannustettaisiin nuorisolain mukaisesti viranomaisia monialaiseen yhteistyöhön nuorten kotoutumisen edistämiseksi vaikka itse suunnitelman laatimisesta vastaisikin vain yksi hallintokunta. Vaikka lain 29 § käsittelee monialaista yhteistyötä paikallistasolla, tulisi lain perusteluissa 15 § kohdalla mainita nimeltä ne hallintokunnat, jotka ovat keskeisiä toimijoita nuorten onnistuneen kotoutumisen kannalta, erityisesti nuoriso-, opetus- ja sosiaali- ja terveystoimi.

Pykälän toinen momentti on erittäin tärkeä lasten ja nuorten oikeudesta tulla kuuluksi heitä koskeissa asioissa.

22 § Omaehtoisen opiskelun tukeminen

Erityisesti nuorten maahanmuuttajien kannalta on tärkeää, että kyseisen pykälän kolmannessa momentissa turvataan omaehtoisen opiskelun tukemispäätösmahdollisuus opintojen alkamisen jälkeen.

23 § Omaehtoisen opiskelun tukemisen edellytykset

Laissa omaehtoiseksi opiskeluksi voidaan lukea mm. perusopetus. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat oppivelvollisuusiän ylittäneet nuoret ja heidän oikeutensa perusopetukseen ja kielikoulutukseen, niin suomen tai ruotsin kuin oman äidinkielen opiskeluun, on turvattava uudessa laissa. Opetuksesta vastaavien valtion viranomaisten tulee tukea heidän toimenpiteissään tarjota oppivelvollisuusiän ylittäneille maahanmuuttajanuorille perustuslain turvaamaa oikeutta saada peruskouluopetusta. Peruskoulutukseen valmistavan opetuksen järjestäminen tulisi olla pakollista, jos lapsen tai nuoren tarve sitä vaatii.

Maahanmuuttajanuorten lukio-opintoihin hakeutumisen edistämiseksi tulisi luoda valtakunnallinen opetussuunnitelma maahanmuuttajien lukio-opintoihin valmistavalle koulutukselle samoin kuin tällä hetkellä on olemassa ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen opetussuunnitelma.

Lain perusteluissa mainitaan maahanmuuttajanuorten tarve yksilöllisiin ohjaus- ja neuvontapalveluihin. Koulujen opinto-ohjauksen ja työvoimatoimistojen tarjoamien ammatinvalintaohjauspalveluiden lisäksi tulisi lain perusteluissa mainita kunnalliset nuorille suunnatut tieto- ja neuvontapalvelut ja -pisteet. Laissa tai lain perusteluissa ei tarjota ratkaisua siihen, millaista ohjausta ja jatkotoimenpiteitä tarjotaan niille nuorille, jotka tulevat hylätyksi ammatillisen koulutuksen tai lukion kielikokeessa.

29 § Monialainen yhteistyö paikallistasolla

On erittäin tärkeää maahanmuuttajalasten ja -nuorten kotoutumispalveluiden turvaamiseksi, että laissa on pykälä, jossa täsmennetään viranomaisten monialaista yhteistyötä sekä laajemmin huomioidaan yhteiskunnan muut toimijat, kuten kansalaisjärjestöt osana alueellista kotouttamistoimintaa. Lain perusteluissa tulisi kotouttamistoimijoita listattaessa mainita myös paikallinen elinkeinoelämä ja kuntien suurimmat työnantajat ja luoda keinoja heidän sitouttamisekseen paikalliseen kotouttamistoimintaan.

31 § Kunnan kotouttamisohjelman sisältö

Allianssi pitää erittäin tärkeänä, että kotouttamisohjelman vähimmäissisältöluettelossa on lapset ja nuoret mainittu omana kohtanaan ja että ohjelmissa tulee määritellä kunnan ja kansalaisyhteiskunnan väliset yhteistyömuodot.

Lain perusteluissa tulisi avata enemmän sitä, mitä eri vähimmäissisältöluetteloon lisätä asioilla tarkoitetaan ja tavoitellaan kuten hyvät etniset suhteet ja kulttuurien välinen vuoropuhelu.

Pykälästä ei käy selville mihin muihin kunnan suunnitelmiin tai ohjelmiin kotouttamisohjelma on mahdollista kytkeä tai sisällyttää. Eri ministeriöiden tuottamien oh-

jelmavelvoitteiden linkitykset ja yhdistämismahdollisuudet muihin kuntien suunnitelma- ja ohjelmavelvoitteisiin tulisi näkyä lakien perusteluteksteissä tai mahdollisissa viranomaisille suunnatuissa kotouttamisohjelmien oppaissa ja ohjeistuksissa.

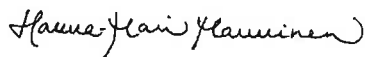
47 § Erillisten kustannusten korvaaminen

Alaikäisiä turvapaikanhakijoita ei nykyisellään lasketa automaattisesti lastensuojelun asiakkaiksi, jolloin heillä ei ole oikeutta lastensuojelulaissa tarkoitettuun jälkihuoltoon. Pykälässä tulee tästä syystä selkeästi säätää erillisinä kustannuksina korvattaviksi 18 vuotta täyttäneiden, ilman huoltajaa alaikäisinä tulleiden turvapaikanhakijoiden asumisen ja jälkihuollon kustannukset siihen saakka kunnes nuori täyttää 21 vuotta. Nämä kustannukset tulee korvata ilman erityistä harkintaa, jotta ne voidaan ottaa huomioon mm. kuntien kotouttamisohjelmissa.

8 luku. Osallisena Suomessa -kokeilu

Allianssin mielestä on erinomaista, että kokeilun koulutuskokonaisuuksiksi on valittu työelämään suuntautuvien tai jo työelämässä olevien maahanmuuttajien lisäksi erityistä tukea tarvitsevien, kuten kotona lapsia hoitavien vanhempien tai vammaisten, maahanmuuttajien kotoutumispolon sekä maahanmuuttajalasten ja -nuorten kotoutumispolon tukeminen ja kehittäminen.

Helsingissä 23.6.2010
Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry

Hanna-Mari Manninen
puheenjohtaja